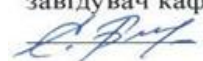

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри психології
протокол № 1 від 25 серпня 2021 р.
завідувач кафедри
 професор Олена БЛИНОВА

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

БК 4. СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Освітня програма Психологія

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Херсон 2021

Назва освітньої компоненти	ВК 4 Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях
Викладач (і)	Шебанова Віталія Ігорівна , доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Херсонського державного університету
Кількість кредитів / годин	5,0 кредитів, 150 годин
Посилання на сайт	http://www.kspu.edu/About/Faculty/IPHS/ChairAppliedPsychology.aspx
Контактний тел..	+38 (0552) 32-67-91
Е-mail викладача:	vitaliashebanova@gmail.com
Графік консультацій	Кожен понеділок впродовж дня

1. Анотація до курсу

«ВК 4 Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях» є вибірковою навчальною дисципліною складеною відповідно до освітньої програми підготовки аспірантів за спеціальністю 053 Психологія. Дисципліна входить до групи професійної та практичної підготовки.

Кризи як ситуативні, так і життєві, нормативні, так і ненормативні, з якими людина стикається впродовж свого життєвого шляху привертають увагу сучасних науковців та практиків. Незважаючи на розробленість багатьох аспектів проблеми кризових ситуацій та психологічної допомоги при їх переживанні, є питання, які залишаються актуальними: які ж знання, вміння та навички необхідні людині, щоб успішно опанувати та подолати як критичні ситуації загалом, так і життєві кризи зокрема, як допомогти тим, хто не може самостійно подолати ту чи іншу кризу свого життя, що необхідно та чого не рекомендується робити та говорити тощо.

Теоретичне значення курсу пов'язано з вивченням психофізіологічних особливостей та типів реагування людини, яка знаходиться у кризовому стані, діагностикою стану людини у та після кризової ситуації, основними принципами та техніками кризової інтервенції. *Практичне значення курсу* спрямовано на оволодіння сучасними практиками надання психологічної допомоги та психологічної підтримки клієнтів різного віку у кризових ситуаціях.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стратегії надання психологічної допомоги у ситуативній та життєвій кризі.

2. Мета та завдання курсу

Мета курсу: забезпечити професійну компетентність психологів щодо особливостей надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях. Ознайомлення з сучасними уявленнями про психологічну природу ситуативних та життєвих криз особистості та сучасних практик надання психологічної допомоги особистості у кризових ситуаціях.

Завдання курсу:

Теоретичні: організація теоретичного та практичного засвоєння дисципліни «Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях»; засвоєння понятійного апарату дисципліни, ознайомлення аспірантів із широким спектром проблем, методів і вимог, які пред'являються до психолога для вирішення різноманітних завдань у діяльності психолога-практика.

Практичні: навчати здобувачів освіти професійно грамотно проводити психодіагностичну оцінку дітей та дорослих, які пережили кризові ситуації, включаючи підготовку практичного матеріалу для обстеження; складати висновок психологічного обстеження, розробляти на основі оцінки актуального стану обстеженого програму психологічної допомоги. формування вмінь та навичок надання психологічної допомоги особистості у кризових ситуаціях.

3. Компетентності та програмні результати навчання

Компетентності навчання освітньої компоненти ВК 4 Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях

Фахові компетентності:

ФК 6. Здатність до професійної діяльності у галузі прикладної психології та ефективного надання психологічних послуг.

Назва ОК	Програмні результати навчання	Метод навчання	Метод контролю навчальних досягнень
Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях	ПРН 8. Демонструвати прихильність до норм професійної етики, міжкультурної толерантності, професійних цінностей у науковій / практичній діяльності.	Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація	Вибірковий усний, фронтальний письмовий, фронтальний тестовий, фронтальний проблемний, реферат.
	ПРН 12. Володіти навичками надання професійної психологічної допомоги у різних життєвих ситуаціях.	Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація, ілюстрація, творчі вправи, групові вправи	Вибірковий усний, фронтальний письмовий, фронтальний тестовий, фронтальний проблемний, індивідуальна проблемно-творча робота, реферат.

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

5,0 кредитів, 150 годин, екзамен

Денна / заочна/ вечірня форма	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Кількість годин	26	24	100

5. Ознаки курсу:

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий
2022-2023	4	053 Психологія	2	вибірковий

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

При очній формі навчання час від часу необхідний доступ до веб-ресурсів, наявність поштової скриньки

При дистанційній формі навчання необхідний доступ до ksuonline, Zoom, наявність поштової скриньки

7. Політика курсу

Для успішного складання підсумкового контролю з дисципліни вимагається 100% відвідування очне або дистанційне відвідування всіх лекційних занять. Пропуск понад 25% занять без поважної причини буде оцінений як FX.

Щодо правил поведінки на заняттях: активна участь учасників освітнього процесу в обговоренні тем вивчення, диспутах тощо, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів.

Пропущені заняття з причини лікарняного відпрацьовуються за попередньою домовленістю з викладачем. У разі пропуску лекції здобувач освіти готує реферат з теми лекції. У разі пропуску практичного завдання надає конспект з теми та відповідає на питання в усній чи письмовій формі. Якщо було необхідно виконати методики чи модуль то надає необхідні матеріали.

Пропущені заняття з неповажної причини не відпрацьовуються, а здобувач освіти з цієї теми отримує 0 балів.

Невиконані завдання у відповідності до строку виконання передбачає отримання на занятті куди здобувач освіти з'явився – 0 балів. Але завдання він може здати, та отримати бали за нього. При цьому з кожним наступним тижнем оцінка знижується на бал.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Недотримання академічної доброчесності стане причиною стягнень, за що можуть відніматися бали.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максималь на кількість балів
-----------------------------	--	---------------------------------	---	----------	---------------------------------------

Модуль 1. Основи теорії, діагностики та надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях					
Тема 1: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 1: Кризова допомога як галузь практичної психології План Предмет та завдання курсу. Система основних понять курсу. Критерії кризового стану. Аналіз понять «криза», «екстремальна ситуація», «подія», «кризова подія», «фрустрація», «стрес», «травматичний стрес». Поняття «психологічна допомога», її види. Організаційна складова консультування (формальні і процесуальні компоненти). Терапевтичний простір та структурна організація процесу психологічного консультування. Встановлення контакту. Активне вислуховування. Скарга. Очікування клієнта. Проблема. Запит. Вербальне і невербальне заохочення. Види криз. Принципи кризового консультування та терапії й фундаментальні психологічні настанови. Історія виникнення кризового консультування і терапії. Принципи кризової інтервенції. Методи кризової психотерапії: раціональна психотерапія, когнітивна, гештальт-терапія, гіпноз та трансівні техніки, екзистенціальна терапія, метод прогресивної м'язової релаксації та аутогенного тренування, групова поведінкова терапія. Характеристика	Лекційна Практична	Основна: 1, 2; 3; 4; 5; 6; 7; 10 Додаткова: 1; 2; 3, 4; 5; 6; 8, 9; 10; 12; 18; 19; 20; 25; 26, 32; 33; 36; 37; 38; 39; 40; 43; 45; 87; 94 Інтернет-ресурси: 1-20	1. Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Аналіз понять «криза», «екстремальна ситуація», «подія», «кризова подія», «фрустрація», «стрес», «травматичний стрес». Принципи кризової інтервенції. Методи кризової психотерапії: раціональна психотерапія, когнітивна, гештальт-терапія, гіпноз та трансівні техніки, екзистенціальна терапія, метод прогресивної м'язової релаксації та аутогенного тренування, групова поведінкова терапія. Характеристика категорій «час життя», «життєвий цикл», «життєвий шлях». Психобіографічний підхід до вивчення життєвого шляху особистості. 2. Виконання методик А) методики нарративного психотерапевтичного аналізу кризової події Шебанової В.І. Б) діагностично-психокорекційна методики «Антисвіти».	5

	категорій «час життя», «життєвий цикл», «життєвий шлях». Психобіографічний підхід до вивчення життєвого шляху особистості. Методика наративного психотерапевтичного аналізу кризової події Шебанової В.І.				
Тема 2: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 2: Стрес та травматичний стрес План Концепція стресу Г.Сельє. Поняття травматичного стресу. Діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу. Психологічні механізми виникнення посттравматичного стресового розладу. Фактори ризику розвитку ПТСР. Історія створення теорії посттравматичного стресу: внесок Д.Е.Еріксона, Н.Опенгейма, Майерса, Кардінера, Крепеліна, Фрейда, Ліндермана, М.Горовітца. Етіологія й симптоматика посттравматичного стресу: основні ситуації, які призводять до ПТСР та основні види симптомів ПТСР. Аналіз методів діагностики. Симптоматика наслідків тривалих знущань. Патологічні зміни у взаєминах і в індивідуальності. Повторні ушкодження, які впливають за тривалими знущаннями. Психологічні наслідки тероризму	Лекційна Практична	Основна : 1, 2; 3; 4; 5; 6; 7; 10 Додаткова : 10; 12; 18; 19; 20; 21; 35; 36; 37; 37; 38; 39; 41; 92; 96; 97; 98; 99 Інтернет-ресурси : 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Концепція стресу Г.Сельє. Поняття травматичного стресу. Діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу. Психологічні механізми виникнення посттравматичного стресового розладу. Фактори ризику розвитку ПТСР. Історія створення теорії посттравматичного стресу: внесок Д.Е.Еріксона, Н.Опенгейма, Майерса, Кардінера, Крепеліна, Фрейда, Ліндермана, М.Горовітца. Етіологія й симптоматика посттравматичного стресу: основні ситуації, які призводять до ПТСР та основні види симптомів ПТСР. Аналіз методів діагностики. Симптоматика наслідків тривалих знущань. Патологічні зміни у взаєминах і в індивідуальності. Повторні ушкодження, які впливають за тривалими знущаннями.	5

<p>Тема 3: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні</p>	<p>Тема 3: Надання психологічної допомоги людині з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) План Принципи корекції та терапії при ПТСР. Методи корекції та терапії ПТСР. Загальні підходи до психотерапії ПТСР. Стратегії терапії за Єніколаповим. П'ять стадій актуального стану клієнта та цілі терапії на кожній з них (за Горовіцем). Основні цілі терапії при перших контактах з клієнтом, який страждає на ПТСР. Основні передумови успішної роботи з клієнтами, що страждають на ПТСР. Три стадії терапевтичної роботи з людьми, які страждають на ПТСР. Типові терапевтичні помилки. Техніки трансформації травматичної пам'яті: пряма оповідь або вільна оповідь та формалізована сповідь. Основні правила терапії ПТСР. Труднощі, які відчуває терапевт при роботі з клієнтами, які страждають на ПТСР. Психотерапевтичні методи при роботі з ПТСР. Основні принципи та методи групової терапії. Метод десенсибілізації та переробки емоційних травм за допомогою руху очей (ДПРО) – за Ф.Шапіро. Історія виникнення методу. Психофізіологічне обґрунтування методу. Особливості</p>	<p>Лекційна Практична</p>	<p>Основна : 1, 2; 3; 4; 5; 6; 7; 10 Додаткова: 10; 12; 18; 19; 20; 21; 35; 36; 37; 37; 38; 39; 41; 92; 96; 97; 98; 99 Інтернет-ресурси: 1-20</p>	<p>Психологічні наслідки тероризму Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Принципи корекції та терапії при ПТСР. Методи корекції та терапії ПТСР. Загальні підходи до психотерапії ПТСР. Стратегії терапії за Єніколаповим. П'ять стадій актуального стану клієнта та цілі терапії на кожній з них (за Горовіцем). Основні цілі терапії при перших контактах з клієнтом, який страждає на ПТСР. Основні передумови успішної роботи з клієнтами, що страждають на ПТСР. Три стадії терапевтичної роботи з людьми, які страждають на ПТСР. Типові терапевтичні помилки. Техніки трансформації травматичної пам'яті: пряма оповідь або вільна оповідь та формалізована сповідь. Основні правила терапії ПТСР. Труднощі, які відчуває терапевт при роботі з клієнтами, які страждають на ПТСР. Психотерапевтичні методи при роботі з ПТСР. Основні принципи та методи групової терапії. Метод десенсибілізації та переробки емоційних травм за допомогою руху очей (ДПРО) – за Ф.Шапіро. Історія виникнення</p>	<p>5</p>
--	---	-------------------------------	--	---	----------

<p>застосування методу. Стандартна процедура ДПРО: оцінювання факторів безпеки клієнта, вивчення історії хвороби та планування психотерапії, підготовка до проведення ДПРО-терапії, визначення предмета (цілі) впливу, десенсибілізація, інсталяція, сканування тіла, завершення, переоцінка. Стратегії, які використовуються при заблокованій переробці. ДПРО у лікуванні психогенних сексуальних дисфункцій. Метод ослаблення травматичного інциденту (ОТІ). Метод візуально-кінестетичної дисоціації (ВКД) Р.Бендлера та Дж.Гріндера. Психологічна допомога методом психологічного дебріфінгу. Гештальт-терапія. Основні цілі терапевтичної роботи. Основні механізми порушення циклу-контакту. Розлади, при який застосовується гештальт-терапія. Основні поняття гештальт-терапії. Основні методи гештальт-терапії. Когнітивно-поведінкова психотерапія. Основні цілі та методи поведінкової психотерапії. Основні цілі та методи когнітивної терапії. Символ-драма (метод кататимного переживання образів). Основи методу кататимного переживання образів (КПО). Основна ступінь при роботі с</p>			<p>методу. Психофізіологічне обґрунтування методу. Особливості застосування методу. Стандартна процедура ДПРО: оцінювання факторів безпеки клієнта, вивчення історії хвороби та планування психотерапії, підготовка до проведення ДПРО-терапії, визначення предмета (цілі) впливу, десенсибілізація, інсталяція, сканування тіла, завершення, переоцінка. Стратегії, які використовуються при заблокованій переробці. ДПРО у лікуванні психогенних сексуальних дисфункцій. Метод ослаблення травматичного інциденту (ОТІ). Метод візуально-кінестетичної дисоціації (ВКД) Р.Бендлера та Дж.Гріндера. Психологічна допомога методом психологічного дебріфінгу. Гештальт-терапія. Основні цілі терапевтичної роботи. Основні механізми порушення циклу-контакту. Розлади, при який застосовується гештальт-терапія. Основні поняття гештальт-терапії. Основні методи гештальт-терапії. Когнітивно-поведінкова психотерапія. Основні цілі та методи поведінкової психотерапії. Основні цілі та методи когнітивної</p>	
---	--	--	--	--

	ПТСР. Розлади, при яких застосовується КПО. Розлади, при яких КПО може бути неефективною.			терапії. Символ-драма (метод кататимного переживання образів). Основи методу кататимного переживання образів (КПО). Основна ступінь при роботі с ПТСР. Розлади, при який застосовується КПО. Розлади, при яких КПО може бути неефективною.	
Тема 4: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 4: Надання психологічної допомоги при переживанні втрати (смерті, розлученні, хворобах) План Втрата як подія. Втрата близької людини як необоротна значима подія. Втрата як травма. Переживання втрати: загальні характеристики. Стадії та задачі втрати. Вітчизняні та зарубіжні дослідження. Рівні проживання втрати. Концепція проживання втрати як процес змін у внутрішньому світі особистості. Горе втрати як процес: «Як звикнути?», «Що змінилося?», «У чому сенс?». Концепція психологічних стадій вмирання у термінальних хворих. Стратегії поведінки рідних термінально хворих. Консультування клієнта, який пережив втрату. Психологічна допомога при переживанні втрати. Слова втіхи: що можна, а чого не можна говорити. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати.	Лекційна Практична	Основна : 1, 2; 3; 4; 5; 6; 7; 10 Додаткова : 9; 10; 11; 12; 14; 18; 19; 20; 29; 31; 35; 36; 37; 38; 39; 43; 85 Інтернет-ресурси: 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Втрата як подія. Втрата близької людини як необоротна значима подія. Втрата як травма. Переживання втрати: загальні характеристики. Стадії та задачі втрати. Вітчизняні та зарубіжні дослідження. Рівні проживання втрати. Концепція проживання втрати як процес змін у внутрішньому світі особистості. Горе втрати як процес: «Як звикнути?», «Що змінилося?», «У чому сенс?». Концепція психологічних стадій вмирання у термінальних хворих. Стратегії поведінки рідних термінально хворих. Консультування клієнта, який пережив втрату. Психологічна допомога при переживанні втрати. Слова втіхи: що можна, а чого не можна говорити. Загальні проблеми	5

	<p>Наративні практики у роботі з переживанням втрати. Бібліотерапія при переживанні втрати. Казкотерапія при переживанні втрати.</p> <p>Загальна характеристика переживання горя дітьми. Фази дитячого горя. Вікові особливості переживання горя.</p> <p>Самоусвідомлення та основні проблеми, які виникають у горі. Стратегія та методологія психотерапевтичної допомоги.</p> <p>Переживання втрати при розлученні. Стадії втрати при розлученні. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати при розлученні. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати при розлученні. Бібліотерапія при переживанні втрати при розлученні. Казкотерапія при переживанні втрати при розлученні.</p>			<p>психологічної роботи при переживанні втрати. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати. Бібліотерапія при переживанні втрати. Казкотерапія при переживанні втрати.</p> <p>Загальна характеристика переживання горя дітьми. Фази дитячого горя. Вікові особливості переживання горя.</p> <p>Самоусвідомлення та основні проблеми, які виникають у горі. Стратегія та методологія психотерапевтичної допомоги.</p> <p>Переживання втрати при розлученні. Стадії втрати при розлученні. Загальні проблеми психологічної роботи при переживанні втрати при розлученні. Наративні техніки у роботі з переживанням втрати при розлученні. Бібліотерапія при переживанні втрати при розлученні. Казкотерапія при переживанні втрати при розлученні.</p>	
<p>Тема 5: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні</p>	<p>Тема 5: Надання психологічної допомоги людям, що зазнали насилля</p> <p>План. Надання психологічної допомоги жінкам, що зазнали насилля. Надання психологічної допомоги дітям, що зазнали насилля.</p>	<p>Лекційна Практична</p>	<p>Основна : 1; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 Додаткова : 13; 14; 18; 19; 31; 32; 35; 36; 41; 67; 87; 88; 92; Інтернет-</p>	<p>Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Надання психологічної допомоги жінкам, що зазнали насилля. Надання психологічної допомоги дітям, що зазнали насилля.</p>	5

			<i>ресурси: 1-20</i>		
Модуль 2 Особливості надання психологічної допомоги при різних видах криз: нормативних та ненормативних					
Тема 1: 4 год лекційні, 2 год практичні, 10 год самостійні	Тема 1: Сімейні кризи План: Загальні поняття сімейної психології. Нормативні сімейні кризи: феноменологія, діагностика, особливості надання психологічної допомоги. Ненормативні сімейні кризи: феноменологія, діагностика, особливості надання психологічної допомоги.	Лекційна Практична	Основна : 3; 4; 6; 7; 10 Додаткова: 9; 12; 18; 19; 21; 29; 30; 31; 36; 38; 39; 65; 79; 84; 87; 88; 89; 90; 91; 92; 93 Інтернет-ресурси: 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Загальні поняття сімейної психології Нормативні сімейні кризи: феноменологія, діагностика, особливості надання психологічної допомоги. Ненормативні сімейні кризи: феноменологія, діагностика, особливості надання психологічної допомоги.	5
Тема 2: 2 год лекційні, 2 год практичні, 9 год самостійні	Тема 2: Вікові кризи особистості План: Вік, як причина психологічної кризи. Криза новонародженості. Криза дитячого віку. Криза 1 року життя. Криза 3-х років життя. Криза 7 років життя. Підліткова криза. Криза юнацького віку. Кризи студентського віку (криза адаптації до умов навчання, криза «середини» навчання, криза випускника, криза відрахування). Кризи ранньої дорослості. Кризи віку дорослості (безперспективності, здоров'я, значущих стосунків, життєвих помилок, нереалізованості, особистісної автономії, самореалізації, спустошеності). Криза середини життя. Криза похилого віку («Я-інтеграції»). Ознаки і типологія криз. Фази розвитку	Лекційна Практична	Основна : 1, 3; 4; 7; 10 Додаткова: 9; 14; 15; 18; 20; 21; 22; 23;24; 31; 32; 36; 38; 39; 46; 47; 48; 49; 50; 51; 52; 53; 54; 55; 56; 58; 61;62; 65; 66; 67; 73; 81; 82; 84; 92; 93; 95 Інтернет-ресурси: 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Вік, як причина психологічної кризи. Криза новонародженості. Криза дитячого віку. Криза 1 року життя. Криза 3-х років життя. Криза 7 років життя. Підліткова криза. Криза юнацького віку. Кризи студентського віку (криза адаптації до умов навчання, криза «середини» навчання, криза випускника, криза відрахування). Кризи ранньої дорослості. Кризи віку дорослості (безперспективності, здоров'я, значущих стосунків, життєвих помилок, нереалізованості, особистісної автономії,	5

	кризи (В. М. Заїка). Стадії кризи. Критерії кризи. Типи ставлення особистості до кризи. Форми переживання особистістю життєвих криз. Гендерні відмінності кризи (моделі поведінки жінок та чоловіків). Стратегії розв'язання життєвої кризи.			самореалізації, спустошеності). Криза середини життя. Криза похилого віку («Я-інтеграції»). Ознаки і типологія криз. Фази розвитку кризи (В. М. Заїка). Стадії кризи. Критерії кризи. Типи ставлення особистості до кризи. Форми переживання особистістю життєвих криз. Гендерні відмінності кризи (моделі поведінки жінок та чоловіків). Стратегії розв'язання життєвої кризи.	
Тема 3: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 3: Криза ідентичності особистості. План: Криза ідентичності особистості. Психологія гомосексуалізму.	Лекційна Практична	Основна : 1, 3; 10 Додаткова : 1; 2; 15; 21; 23; 29; 36; 87; 88; 90 Інтернет-ресурси: 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Криза ідентичності особистості. Психологія гомосексуалізму.	5
Тема 4: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 4 Особливості надання допомоги при кризі віктимності План: Віктимність. Поняття жертви злочину. Діагностика та методи надання психологічної допомоги при кризі віктимності	Лекційна Практична	Основна : 1, 2; 3; 4; 5; 7; 8; 9 Додаткова : 1; 2, 9; 10; 17; 21; 29, 34; 36; 37; 57; 78; 79; 80; 81; 84; 88; 91 Інтернет-ресурси: 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Віктимність. Поняття жертви злочину. Діагностика та методи надання психологічної допомоги при кризі віктимності	5
Тема 5: 2 год	Тема 5: Життєва криза і самогубство людини	Лекційна Практична	Основна : 1, 2; 3; 4; 5; 7; 10	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць:	5

лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	План Соціально-психологічні умови та мотиви суїцидальної поведінки. Суїцид та особистість – специфіка взаємовідносин. Соціально-психологічна дезадаптація як основа суїцидальної поведінки. Суїцид і вік. Гендерні особливості суїцидальної поведінки. Суїцид і професія. Особистісні фактори суїцидального ризику. Види суїцидальної поведінки. Суїцид як деструктивний вихід з кризи. Термінальний період в житті людини. Поняття «термінальності» в психології. Динаміка переживань термінальних станів		<i>Додаткова:</i> 3,4; 5; 9; 10; 12; 18; 21; 27; 28; 29; 31; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41;42; 43; 44; 80; 87; 88; 94; 95 <i>Інтернет-ресурси:</i> 1-20	Соціально-психологічні умови та мотиви суїцидальної поведінки. Суїцид та особистість – специфіка взаємовідносин. Соціально-психологічна дезадаптація як основа суїцидальної поведінки. Суїцид і вік. Гендерні особливості суїцидальної поведінки. Суїцид і професія. Особистісні фактори суїцидального ризику. Види суїцидальної поведінки. Суїцид як деструктивний вихід з кризи. Термінальний період в житті людини. Поняття «термінальності» в психології. Динаміка переживань термінальних станів	
Тема 6: 2 год лекційні, 2 год практичні, 8 год самостійні	Тема 6: Кризи професійної діяльності особистості План: Професійне вигорання та емоційне вигорання: феноменологія, діагностика, техніки надання психологічної допомоги. Успіх як криза. «Зіркова хвороба». Психологія безробіття. Надання психологічної допомоги при кризах професійної діяльності.	Лекційна Практична	<i>Основна:</i> 1, 3; 4;7; 10 <i>Додаткова :</i> 1; 2; 5; 12; 18; 31; 35; 36; 78; 79; 80; 81; 83; 84; 87; 88 <i>Інтернет-ресурси:</i> 1-20	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Професійне вигорання та емоційне вигорання. Успіх як криза. «Зіркова хвороба». Психологія безробіття. Надання психологічної допомоги при кризах професійної діяльності.	5
Тема 7: 2 год лекційні, 2 год практичні, 9 год	Тема 7: Надання психологічної допомоги при залежностях. План: Залежності: як прояв кризового стану. Загальне уявлення про залежність, види залежної поведінки,	Лекційна Практична	<i>Основна:</i> 3; 4; 7; 10 <i>Додаткова:</i> 2; 3,4;5; 8, 9; 10; 18; 29; 31; 34; 36; 37;45; 57;	Стислий конспект з питань у вигляді схем чи таблиць: Загальне уявлення про залежність, види залежної поведінки, співзалежність. Вживання алкоголем та	5

самостійні	<p>співзалежність.</p> <p>Вживання алкоголем та зловживання алкоголем: доза та рівні вживання алкоголю. Продром алкоголізму. Форми прояву та стадії розвитку алкоголізму. Наркотична залежність. Залежність від ліків. Нікотинова залежність. Поняття шкоди внаслідок формування нехімічних видів залежності. Поняття поведінкових патернів, характерних для нехімічних видів залежності.</p> <p>Особливості трудового лізму особистісний портрет трудового ліка, класифікація трудового ліка. Спортивна адикція. Адикція до витрати грошей (шопоголізм). Інтернет адикція: психологічні та фізичні симптоми які характерні для інтернет-адиктів, типологія залежності від комп'ютера, типи інтернет-залежних. Ігрова залежність (гемблінг). Епідеміологія, етіологія, патогенез. Характерологічні та особистісні риси гемблерів.</p> <p>Соціальні фактори ризику. Клінічні прояви. Залежність від комп'ютерних ігор. Залежність від азартних ігор.</p> <p>Технологічні адикції. Любовна адикція: характеристика поняття ЛА, ознаки ЛА, класифікація любовних адиктів, мотиви звернення адиктів за психологічною допомогою. Залежність від мобільних телефонів (sms-адикція). Адикція відносин. Релегійна адикція. Культова</p>		<p>59-90; 91;</p> <p><i>Інтернет-ресурси:</i> 1-20</p>	<p>зловживання алкоголем: доза та рівні вживання алкоголю.</p> <p>Продром алкоголізму. Форми прояву та стадії розвитку алкоголізму. Наркотична залежність. Залежність від ліків. Нікотинова залежність. Поняття шкоди внаслідок формування нехімічних видів залежності. Поняття поведінкових патернів, характерних для нехімічних видів залежності. Особливості трудового лізму особистісний портрет трудового ліка, класифікація трудового ліка. Спортивна адикція. Адикція до витрати грошей (шопоголізм). Інтернет адикція: психологічні та фізичні симптоми які характерні для інтернет-адиктів, типологія залежності від комп'ютера, типи інтернет-залежних. Ігрова залежність (гемблінг). Епідеміологія, етіологія, патогенез.</p> <p>Характерологічні та особистісні риси гемблерів. Соціальні фактори ризику. Клінічні прояви.</p> <p>Залежність від комп'ютерних ігор. Залежність від азартних ігор.</p> <p>Технологічні адикції. Любовна адикція: характеристика поняття ЛА, ознаки ЛА, класифікація любовних адиктів, мотиви</p>	
------------	---	--	--	---	--

	<p>поведінка ризику. Риси культової общини. Методи вербовки. Утримання у культурі. Особистісні фактори культової узалежненої поведінки. Деформація культової свідомості. Комунікативні залежності. Фанатизм.</p> <p>Сексуальні аддикції. Класифікація клінічних проявів сексуальних аддикцій. Розлади сексуальних переваг (парафілії): фетишизм, фітишистський трансвестизм, ексгібіціонизм, вуйайеризм, педофілія, садомазохізм, множинні розлади сексуальних переваг, інші розлади сексуальних переваг.</p> <p>Клінічна картина: об'єктивні та суб'єктивні феномени. Порушення психічного онтогенезу (дизонтогенез свідомості). Порушення сексуального онтогенезу (дизонтогенез статевої ідентичності). Механізми психосексуального дизонтогенезу.</p> <p>Розлади формування базової статевої ідентичності. Загальна характеристика особистісних рис, притаманних особам, схильним до нехімічних видів залежностей.</p> <p>Харчова залежність (нервова анорексія, нервова булімія, психогенна гіперфагія).</p> <p>Залежні крадіжки (клептоманія та делінквентні крадіжки). Теоретичні моделі клептоманії та її зв'язок з іншими психічними розладами.</p> <p>Розповсюдженість та клініко-соціальні</p>			<p>звернення адиктів за психологічною допомогою.</p> <p>Залежність від мобільних телефонів (sms-адикція). Адикція відносин. Релігійна адикція.</p> <p>Культова поведінка ризику. Риси культової общини. Методи вербовки. Утримання у культурі.</p> <p>Особистісні фактори культової узалежненої поведінки.</p> <p>Деформація культової свідомості.</p> <p>Комунікативні залежності.</p> <p>Фанатизм.</p> <p>Сексуальні аддикції. Класифікація клінічних проявів сексуальних аддикцій. Розлади сексуальних переваг (парафілії): фетишизм, фітишистський трансвестизм, ексгібіціонизм, вуйайеризм, педофілія, садомазохізм, множинні розлади сексуальних переваг, інші розлади сексуальних переваг.</p> <p>Клінічна картина: об'єктивні та суб'єктивні феномени. Порушення психічного онтогенезу (дизонтогенез свідомості). Порушення сексуального онтогенезу (дизонтогенез статевої ідентичності). Механізми психосексуального дизонтогенезу.</p> <p>Розлади формування базової статевої ідентичності. Загальна</p>	
--	--	--	--	--	--

<p>характеристики осіб, які залежні на клептоманію. Залежні делінквентні крадіжки. Загальні фактори формування залежних крадіжок. Особливості формування залежної поведінки осіб, які скоюють крадіжки.</p> <p>Патологічні звичні дії, як форма адикції. Загальна характеристика патологічних звичних дій.</p> <p>Трихотілломанія (ТХМ) як «ендогенна» форма розладів звичок та потягів.</p> <p>Профілактика узалежнення від культу себе та своїх близьких. Поняття співзалежності. Поняття про сприяння та не сприяння хворобі. Емоційна співзалежність. Взаємодія психологічних територій. Сутність співзалеженості. Форми співзалежних відносин. Психологічні портрети людей, що створюють співзалежні відносини.</p> <p>Психологічні особливості особистості із комплексами: самознищення; жертви; садистськими схильностями; нарцисизму; ненаситною спрагою любові. Діти, що виростили в родині із співзалежними відносинами. Злоякісна співзалежність. Наркотична співзалежність. Трикутник «рятувальника»: ролі «рятувальник», «жертва», «переслідувач».</p> <p>Співзалежність із сектою.</p> <p>Мета і завдання психотерапевтичних впливів при залежності. Раціональна</p>			<p>характеристика особистісних рис, притаманних особам, схильним до нехімічних видів залежностей.</p> <p>Харчова залежність (нервова анорексія, нервова булімія, психогенна гіперфагія).</p> <p>Залежні крадіжки (клептоманія та делінквентні крадіжки).</p> <p>Теоретичні моделі клептоманії та її зв'язок з іншими психічними розладами. Розповсюдженість та клініко-соціальні характеристики осіб, які залежні на клептоманію.</p> <p>Залежні делінквентні крадіжки.</p> <p>Загальні фактори формування залежних крадіжок. Особливості формування залежної поведінки осіб, які скоюють крадіжки.</p> <p>Патологічні звичні дії, як форма адикції. Загальна характеристика патологічних звичних дій.</p> <p>Трихотілломанія (ТХМ) як «ендогенна» форма розладів звичок та потягів.</p> <p>Профілактика узалежнення від культу себе та своїх близьких.</p> <p>Поняття співзалежності. Поняття про сприяння та не сприяння хворобі. Емоційна співзалежність.</p> <p>Взаємодія психологічних територій. Сутність співзалеженості. Форми співзалежних відносин.</p>	
--	--	--	---	--

	<p>психотерапія: місце і роль у комплексній терапії залежних станів. Сугестивні методи психотерапії (гіпнотерапія, емоційно-стресова терапія, «кодування», аутогенна релаксація) у комплексній терапії залежних станів. Поведінкова психотерапія (умовно-рефлекторна, ситуаційний тренінг, психодрама та ін.), місце і роль у комплексній терапії залежних станів. Основні стадії казкотерапії при залежній поведінці. Особливості підбору казок. Принципи створення казок. Вікові аспекти казкотерапії. Групова психотерапія в комплексній терапії залежних станів. Психоаналіз та подібні методи в комплексній терапії залежних станів. Сімейна психотерапія залежних станів. Терапія реабілітаційним середовищем. Соціальний аспект терапії зайнятстю. Духовно-орієнтовані технології. Психопрофілактика залежної поведінки</p>			<p>Психологічні портрети людей, що створюють співзалежні відносини. Психологічні особливості особистості із комплексами: самознищення; жертви; садистськими схильностями; нарцисизму; ненаситною спрагою любові. Діти, що виростили в родині із співзалежними відносинами. Злоякісна співзалежність. Наркотична співзалежність. Трикутник «рятувальника»: ролі «рятувальник», «жертва», «переслідувач». Співзалежність із сектою. Мета і завдання психотерапевтичних впливів при залежності. Раціональна психотерапія: місце і роль у комплексній терапії залежних станів. Сугестивні методи психотерапії (гіпнотерапія, емоційно-стресова терапія, «кодування», аутогенна релаксація) у комплексній терапії залежних станів. Поведінкова психотерапія (умовно-рефлекторна, ситуаційний тренінг, психодрама та ін.), місце і роль у комплексній терапії залежних станів. Основні стадії казкотерапії при залежній поведінці. Особливості підбору казок.</p>	
--	--	--	--	---	--

				Принципи створення казок. Вікові аспекти казкотерапії. Групова психотерапія в комплексній терапії залежних станів. Психодинамічний та поведінковий аспекти в комплексній терапії залежних станів. Сімейна психотерапія залежних станів. Терапія реабілітаційним середовищем. Соціальний аспект терапії зайнятості. Духовно-орієнтовані технології. Психопрофілактика залежної поведінки	
--	--	--	--	---	--

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Основи теорії, діагностики та надання психологічної допомоги у кризових ситуаціях (максимальна кількість балів за цей модуль – 25 балів)

Модуль 2. Особливості надання психологічної допомоги при різних видах криз: нормативних та ненормативних (максимальна кількість балів за цей модуль – 35 балів)

Методи контролю

Усне опитування, перевірка конспектів, індивідуальних завдань, поточне оцінювання, завершальний модульний контроль

Що оцінюється?

1. Присутність на кожній лекційній темі (0,1 бали), активна робота на лекційній темі : відповіді на питання та участь у дискусії (0,6 балів), конспект лекцій (0,3 бали) Загалом max 1 бал за 1 лекційну тему, відповідно - max 12 балів за усі лекційні теми
2. Виступ на семінарах та або контрольні роботи за темою семінару max 3 бали за відповідь та/або контрольну роботу, відповідно за 12 семінарів max 36 балів
4. Конспекти семінарських занять, словник термінів – max 1 бал за 1 семінар, відповідно max 12 балів за усі семінари
5. Завершальний модульний контроль (іспит) – max 40 балів:
max 20 балів за захищений модуль самостійної творчої роботи, при цьому максимум 10 балів здобувач освіти отримує на заочному етапі оцінювання свого модулю за виконаний без зауважень модуль самостійної роботи, який був наданий на попередню перевірку у

зазначений викладачем термін (за кожен день надання матеріалів після терміну -1 бал), за кожне доопрацювання (-1 бал); та 10 балів за захист свого модулю безпосередньо на іспиті:

має 20 балів за складання безпосередньо іспиту – 20 балів здобувач освіти отримує у разі коли він чітко формулює відповіді на запитання, використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності, використовує здобуті навички у побудові наукового дослідження.

№	Види навчальної діяльності (робіт)	модуль 1	модуль 2	Сума балів
Обов'язкові види навчальної діяльності (робіт)				
1.	<i>Аудиторна робота (або заняття у дистанційному режимі)</i>			
	Присутність на кожній лекційній темі (0,1 бали), активна робота на лекційній темі : відповіді на питання та участь у дискусії (0,6 балів), конспект лекцій (0,3 бали) Загалом має 1 бал за 1 лекційну тему, відповідно - має 12 балів за усі лекційні теми	5	7	12
	Виступ на семінарах та або контрольні роботи має 3 бали за відповідь та/або контрольну роботу. за темою семінару.	15	21	36
2.	<i>Самостійна робота (підготовка до занять у очному або дистанційному режимі):</i>			
	Конспекти семінарських занять, словник термінів. має 1 бал за 1 семінар	5	7	12
	Поточне оцінювання (разом)(включає аудиторну та самостійну роботу)	25	35	60
3	Підсумковий контроль (іспит 40 балів):			40
	має 20 балів за захищений модуль самостійної творчої роботи, при цьому максимум 10 балів здобувач освіти отримує на заочному етапі оцінювання свого модулю за виконаний без зауважень модуль самостійної роботи, який був наданий на попередню перевірку у зазначений викладачем термін (за кожен день надання матеріалів після терміну -1 бал), за кожне доопрацювання (-1 бал); та 10 балів за захист свого модулю безпосередньо на іспиті; має 20 балів за складання безпосередньо самого іспиту – 20 балів здобувач освіти отримує у разі коли він чітко формулює відповіді на запитання, вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності, використовує здобуті навички у побудові наукового дослідження.			
	Разом балів			100

Форма контролю – екзамен (два модуля)

Контроль успішності здобувач освіти здійснюється з використанням методів і засобів, що визначені в ХДУ. Академічні успіхи здобувача освіти оцінюються за шкалою, яка застосована в ХДУ з обов'язковим переведенням оцінок в бали та у відповідності до національної шкали та шкали ECTS.

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів / Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою / National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

A (відмінно)	Здобувач освіти має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу «Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях», може чітко сформулювати основні напрямки курсу використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності, використовує здобуті навички у побудові наукового дослідження.
B (добре)	Здобувач освіти має міцні ґрунтовні знання з курсу, виконує практичну роботу без помилок, але може допустити неточності в підборі психологічних засобів розв'язання психологічних завдань і проблем.
C (добре)	Здобувач освіти знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими психологічними знаннями та навичками.
D E	Здобувач освіти знає основні теми курсу, має уявлення про основні методи, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені практичними прикладами. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює

(задовільно)	теоретичний матеріал на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь.
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	Здобувач освіти має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Відсутнє розуміння професійних понять, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички відсутні.
F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач освіти повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Критерії оцінювання усної та письмової відповіді

(атестація зі змістового модулю (AM) та модульно-семестровий екзамен (ME))

A (відмінно)	Здобувач освіти має глибокі, міцні і системні знання з усього теоретичного курсу «Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях», може чітко сформулювати основні напрямки курсу використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у практичній діяльності.
B (добре)	Здобувач освіти має міцні ґрунтовні знання з навчальної дисципліни «Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях», виконує практичні завдання без помилок, але може допустити неточності в підборі психологічних засобів розв'язання психологічних проблем, у застосуванні засобів психологічної допомоги.
C (добре)	Здобувач освіти знає програмний матеріал повністю, має практичні навички в психологічному аналізі проблем певної навчальної дисципліни, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими психологічними знаннями та навичками.
D	Здобувач освіти знає основні теми курсу «Сучасні практики психологічної допомоги у кризових ситуаціях», має уявлення про основні методи, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені практичними прикладами. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь.
E (задовільно)	Здобувач освіти має фрагментарні знання з усього навчального курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Відсутнє розуміння професійних понять, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички у виборі критеріїв обробки даних на рівні розпізнавання.
FX (незадовільно) з можливістю повторного складання	Здобувач освіти має фрагментарні знання з усього навчального курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Відсутнє розуміння професійних понять, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички у виборі критеріїв обробки даних на рівні розпізнавання.

Ғ(незадовільно) Здобувач освіти повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно. з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Список рекомендованих джерел

Основна література:

1. Байер О. О. Життєві кризи особистості. Дніпро. : Дніпропетр. нац. ун-т, 2010. 244 с.
2. Екстремальна психологія / За заг. ред.. проф. О.В. Тімченка К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.
3. Малкина-Пых И. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. М.: Эксмо, 2018. 928 с.
4. Меновщиков В. Ю. Психологическое консультирование: работа с кризисными и проблемными ситуациями. М.: Смысл, 2005. 182 с.
5. Мюллер М. Якщо Ви пережили психотравмуючу подію. Львів: Свічадо, 2014. 120 с.(Серія «Сам собі психотерапевт»).
6. Оверченко А.І. Психологія травмуючих ситуацій. Нац акад..внутр. справ., 2004. 177 с.
7. Шебанова В.І. Практики консультування та терапії в кризових ситуаціях. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. 135 с.
8. Шебанова В. І. Психологічна допомога дитині, що зазнала насильства : навчально-методичний посібник. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. 212 с.
9. Шебанова В. І. Психологічна допомога жінкам, що зазнали насильства : навчально-методичний посібник. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. 182 с.
10. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.

Додаткова література:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. Академический Проект, Гаудеамус, 2015. 240 с. (Серия «Психологические технологии»).
2. Айви А. Е. Айви М.Б , Саймэк-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практ. Руководство. М. : Смысл, 2015. 487 с.
3. Богучарова О. І. Здоров'я особистості у психологічній перспективі. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 487 с.
4. Богучарова О. І. Психологія ставлення до здоров'я: парадигми, моделі, чинники розвитку : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 39 с.
5. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика. К. : Укртехпресс, 1997. 215 с.
6. Бондаренко А. Ф. Социальная психотерапия личности (психосемантический подход). К. : КГПИИЯ, 2011. 189 с.

7. Бурлачук, Л., Богучарова О., Шебанова В. Нові тенденції української психології здоров'я. *Journal of psychology research*. 2018 Vol. 24(7). С. 31-39.
8. Бурлачук Л.Ф., Шебанова В. І. Вплив проблемної харчової поведінки та її негативних наслідків на сприймання життя людиною. *International Journal of Education & Development*. Випуск 3. Психологічні науки. Co-publ. : Publishing office: Accent Graphics Communications Hamilton, ON, 2016. С. 19–29.
9. Василенко Т. Д. Жизненный путь личности: время и смысл человеческого бытия в норме и при соматической патологии. Курск : КГМУ, 2011. 572 с.
10. Василюк Ф. Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций. М. : МГУ, 1984. 144 с.
11. Гнездилов А. В. Психология и психотерапия потерь. Пособие по паллиативной медицине для врачей, психологов и всех интересующихся проблемой. СПб.: Речь., 2004. 162 с.
12. Горноста́й П. П. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т. М. Титаренко. К.: Агропромвидав України, 1998. 348 с.
13. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. СПб.: Питер, 2013. 783 с. (Серия «Мастера психологии»)
14. Исаев Д. Н. Эмоциональный стресс. Психосоматические и соматопсихические расстройства у детей / Д. Н. Исаев. М.: Речь, 2015. 400 с.
15. Качанов Ю. Л. Проблема ситуационной и трансверсальной идентичности личности как агента (объекта) социальных отношений. *Психология самосознания : хрестоматия*. Самара : БАХРАХ, 2000. С. 613-623.
16. Климишин О. І. Психологія духовності особистості: християнсько-орієнтований підхід : монографія. Івано-Франківськ : Гостинець, 2010. 440 с.
17. Климчук В. О., Горбунова В.І. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 110 с.
18. Козлов В.В. Работа с кризисной личностью. М.: Психотерапия, 2015. 336 с.
19. Колодзин Б. Как жить после психологической травмы. М.: Шанс, 2012. 231 с.
20. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості. К.: Ніка-Центр, 2017. 431 с.
21. Крапивенский С. Э. Фельдман Э. Девальвация личности: причины и возможности коррекции. *Философия и общество*. 2004. №2. Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/devalvatsiya-lichnosti-prichiny-i-vozmozhnosti-korreksii>
22. Макадамс Д. П. Психология жизненных историй. *Методология и история психологии*. 2008. № 3. С. 135-166.
23. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. К.: ТОВ «КММ», 2006. 240 с.
24. Малкина-Пых И.Г. Возрастные кризисы: справочник практического психолога. М. Эксмо. 2018. 897 с.
25. Меновщиков В.Ю. Психологическая помощь в сети интернет. Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy>
26. Меновщиков В. Ю. Плюсы и минусы консультирования и психотерапии в сети Интернет. *Психология в вузе ежеквартальный научно-методический журнал*. М. : НПЦ «Технограф». 2009. № 2. С.105-121.
27. Морозов С. М. Вашека Т. В. Основи суїцидології. К.: КНУ, 2012. 243 с.
28. Москалец В. П. Психологія суїцид. 2004. 288 с.

29. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье. М. : Апрель Пресс; Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2018. 256 с.
30. Олифиревич Н. И., Зинкевич-Куземкина Т. А., Велента Т. Ф. Психология семейных кризисов. СПб.: Речь, 2006. 360 с.
31. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях. Ростов н/Д: Феникс, 2016. 315 с.
32. Панок В. Г. Рудь Г. В. Психологія життєвого шляху особистості. К. : Ніка-Центр, 2006. 280 с.
33. С собой и без себя. Практика экзистенциально-аналитической психотерапии / Под ред. С.Кривцовой, А.Лэнгле. М. : Генезис, 2019. 288с.
34. Старшенбаум Г. В. Психосоматика и психотерапия. Исцеление души и тела. Ростов-на-Дону : Феникс, 2014. 352 с. (Серия «Психологический практикум»).
35. Старшенбаум Г.В. Суицидология и кризисная психотерапія. М.: Когито-Центр, 2015. 376 с.
36. Старшенбаум Г.В. Формы и методы кризисной психотерапии. М.: Класс, 2016. 120 с.
37. Тиллих П. Мужество бать. *Психологическая библиотека Киевского Фонда содействия развитию психической культуры*. Режим доступа: <http://www.psylib.org.ua/books/tillp01/index.htm>
38. Титаренко Т. М. Життєвий шлях особистості : у межах та за межами буденності : наук. видав. К. : Либідь, 2003. 376 с.
39. Титаренко Т.М. Испытание кризисом: Одиссея преодоления. М.: Когито-Центр, 2010. 304 с.
40. Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: , 2012. 366 с. (Серия «Книга по требованию»).
41. Фрейд З. Лекция 17: Общая теория неврозов. Смысл симптомов. *Ведение в психоанализ*. СПб. : Питер, 2008. 384 с. (Серия «Золотой фонд психотерапии»).
42. Фромм Э. Искусство бать. М. : АСТ, 2013. 352 с. (Серия: «Новая философия»).
43. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. М. : АСТ, 2014. 624 с. (Серия «Новая философия»).
44. Фромм Э. Бегство от свободы. М. : АСТ, 2014. 288 с. (Серия «Новая философия»).
45. Шебанова В. І. З досвіду навчання методу аутогенного тренування «Проблеми педагогіки і психології та їх роль в сучасному суспільстві»: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 25-26 жовтня 2013 року). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2013. С. 95 – 99.
46. Шебанова В.І. Игротерапия при работе с детьми в задержкой психического развития *Наука и образование*. Материалы Международного конгресса «Стрессы в повседневной жизни детей». Одесса: Відродження, 2000. С. 150 – 152.
47. Шебанова В.І. Обґрунтування проєктивного методу в дослідженнях агресії. *Психологія: зб. наукових праць НПУ ім. Драгоманова*. випуск 3 (10). К., 2000. С. 58 – 66.
48. Шебанова В.І. Психологічна корекція агресії за рахунок активізації рівневих механізмів емоційної регуляції. *Психологія: Збірник наукових праць. НПУ ім. Драгоманова*, Випуск 12. К., 2001. С. 199 – 206.
49. Шебанова В.І. Розробка «опитувальника форм агресивного реагування». *Збірник наукових праць ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. К. 2001. т. III. ч.8. С. 243 – 249.
50. Шебанова В.І. Дослідження тривожності в дітей молодшого шкільного віку. *Педагогіка і психологія*. 2001. № 2 (31). С.108-118.

51. Шебанова В.І. Зниження агресії у дітей із затримкою психічного розвитку засобами ритміко-тілесних і релаксаційних вправ *Психологія: Збірник наукових праць*. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001. Вип. 14. С.251 – 258.
52. Шебанова В.І. Приступы гнева и как их преодолеть. *Журнал для батьків*. 2001. №3-4. С. 52 – 53 .
53. Шебанова В.І. Профилактика и коррекция агрессивного поведения у младших школьников с задержкой психического развития. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. №10. С. 29 – 30.
54. Шебанова В. І. Експрес-діагностика агресивного типу реагування молодших школярів у ситуація фрустрації. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №3.
55. Шебанова В. И., Шебанова С. Г. Влияние телевидения на формирование духовно-нравственных ценностей личности (Начало). *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. №10. С. 66–70.
56. Шебанова В. И., Шебанова С. Г. Влияние телевидения на формирование духовно-нравственных ценностей личности (Окончание). *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. №1. С.38–44.
57. Шебанова В. І., Шебанова С. Г. Механізми психологічного захисту та копінгу (совладання) особистості : навчально-методичний посібник. Херсон : ХДУ, 2012. 224 с. [Гриф МОНМС України (протокол № 1/11-2552 від 27.02.2012)]
58. Шебанова В. І. Вплив засобів масової інформації на формування гендерних стереотипів тіла. *Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства* : матеріали XI науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (18–19 квітня 2014 року, м. Луганськ). Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2014. С. 99–102.
59. Шебанова В. І. Авторська програма тренінга «Нормалізації харчової поведінки «вітрило мрії» . *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. №10. С. 40–59.
60. Шебанова В. І. Анкета дослідження особливостей пищевого поведіння. Авторське свідоцтво № 64424 від 10.03.2016. К. : Державна служба інтелектуальної власності України.
61. Шебанова В. І. Анкета прикладного дослідження «Особливості самосприйняття свого тіла». Авторське свідоцтво № 64531 від 18.03.2016. К. : Державна служба інтелектуальної власності України.
62. Шебанова В.І. Анкета прикладного дослідження «Батьківських переконань та тактик контролю харчової поведінки у ситуації приймання їжі Авторське свідоцтво № 65092 від 26.04.2016. К. : Державна служба інтелектуальної власності України.
63. Шебанова В. І. Вплив різноманітних форм харчового насильства на особливості суб'єктивної картини життєвого шляху. *New Trends of Global scientific ideas 2016* : material of proceedings of the International scientific-practical congress of pedagogues, psychologists and medics the of 10ht of May, Geneva (Switzerland). 2016. pp. 158–161.
64. Шебанова В. І. Вплив травматичного тілесного досвіду на суб'єктивну картину життєвого шляху особистості (на прикладі вагітних з досвідом лікування безпліддя внаслідок проблем харчової поведінки й деформацій ваги). *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України* / Ред. С. Д. Максименко. Київ; Ніжин : ПП Лисенко, 2015. Том XI. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 15. С. 560–577.

65. Шебанова В. І., Шебанова С.Г. Вплив сім'ї на розвиток образу фізичного «я» особистості на різних етапах онтогенезу. «Сучасні тенденції психологічного розвитку сім'ї»: зб. наук. праць міжнародної заочної науково-практичної конференції. Частина І. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2013. С. 82 – 93.
66. Шебанова В. І. Методика спрямованого ретроспективного аналізу на тему «мої відносини з їжею» (МТРА–їжа). *Теоретичні і прикладні проблеми психології*: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. 2015. 3(38) С. 439–447.
67. Шебанова В. І. Ситуація харчового насильства як детермінація викривлення патернів харчової поведінки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*: зб. наук. праць. Серія Психологічні науки. Херсон : Видавничий дім Гельветика, 2016. Вип. 1. Том 1. С. 111–118.
68. Шебанова В. І. Фіксація стратегії переїдання та зростання ваги як наслідок трансформації внутрішньої картини життєдіяльності (Ч 1). *Науковий вісник Херсонського державного університету*: зб. наук. праць. Серія Психологічні науки. Херсон: Видавничий дім Гельветика, 2015. № 5. С.84–89.
69. Шебанова В. І. Фіксація стратегії переїдання та зростання ваги як наслідок трансформації внутрішньої картини життєдіяльності (Ч 2). *Науковий вісник Херсонського державного університету*: зб. наук. праць. Серія Психологічні науки. Херсон: Видавничий дім Гельветика, 2015. № 6. С.59–68.
70. Шебанова В. І. Формування здоров'язбережувальної компетентності щодо харчової поведінки як індивідуального ресурсу особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету* : зб. наук.праць. Серія Психологічні науки. Херсон: Видавничий дім Гельветика, 2015. Вип. 3. С. 91–97.
71. Шебанова В. І. Феноменологія харчової поведінки у континуумі «норма – патологія». Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. 612 с.
72. Шебанова В. И. Тренинг нормализации пищевого поведения: Программа психологического сопровождения на пути к свободе от переизбытка. Практическое руководство. Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2014. 394 с.
73. Шебанова В. І. Застосування техніки «складання віршів» щодо нормалізації девіантної поведінки. *Матеріали науково-практичного семінару для співробітників Південного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України*. Херсон: видавництво ХДУ, 2017. С. 41 – 43.
74. Шебанова В. І. Вплив телевізійного контенту на емоційну сферу студентської молоді «Медіатравма в умовах інформаційної війни: психологічний та педагогічний аспекти». *Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції* (м. Київ, 20–21 червня 2017 р.) Режим доступу до ресурсу:<http://mediaosvita.org.ua/book/shebanova-v-i-vplyv-televizijnogo-kontentu-na-emotsijnu-sferu-studentskoyi-molodi/>
75. Шебанова В. І. Метафоричні асоціативні карти у психокорекції харчової поведінки (Початок). *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. №6. С. 37-47.
76. Шебанова В. І. Метафоричні асоціативні карти у психокорекції харчової поведінки (Закінчення). *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. №7. С. 29-35.
77. Шебанова В. И. Техника «сочинение стихов» в психокоррекции пищевого поведения. *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. №8. С. 8-17.

78. Шебанова В. І. Діагностично-психокорекційна методика «Антисвіти». Авторське свідоцтво № 75872 від 12.01.2018 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
79. Шебанова В. І. Схема нарративного психотерапевтичного аналізу кризової події. Авторське свідоцтво № 75873 від 12.01.2018 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
80. Шебанова В. І. Методика психологічного нарративного аналізу кризових/травматичних подій. Авторське свідоцтво № 75874 від 12.01.2018 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
81. Шебанова В. І. Наративна тренінгова програма особистісного зростання «Мереживо історій власного життя». Авторське свідоцтво № 76619 від 05.02.2018. К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
82. Шебанова В. І. Програма соціально-психологічного тренінгу «Оптимізація контактів батьків із дітьми». Авторське свідоцтво № 76618 від 05.02.2018. К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
83. Шебанова В. І. Діагностично-психотерапевтична методика «Органи, що говорять...» або «Як врятувати Боса». Авторське свідоцтво № 77158 від 27.02.2018. К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
84. Шебанова В. І. Методика психологічного нарративного аналізу «Ключ до порозуміння у конфліктних стосунках». Авторське свідоцтво № 77157 від 27.02.2018. К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
85. Шебанова В. І., Тавровецька Н.І., Чиж А.С. Психодіагностичний інструментарій ставлення людини до ситуації онкологічного захворювання. Авторське свідоцтво № 81747 від 25.09.2018. К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
86. Шебанова В. І. Комплексна експрес-методика обстеження пізнавального розвитку дитини раннього віку. Авторське свідоцтво № 90271 від 01.07.2019 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
87. Шебанова В. І. Кінотренінг: ресурс особистісного розвитку. Авторське свідоцтво № 91855 від 28.08.2019 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
88. Шебанова В. І. Діагностично-психокорекційна методика «Казка про власне життя». Авторське свідоцтво № 91856 від 28.08.2019 К. : Міністерство економічного розвитку і торгівлі.
89. Шебанова В. І., Іванова В.Д. Дослідження жадібності як особистісної риси. Авторське свідоцтво № 98231 від 18.06.2020 К. : Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.
90. Шебанова В. І., Іванова В.Д. Комплекс методик «Авторський психодіагностичний комплекс методик дослідження ставлення до сексу та сексуальності» № 106348 від 16.07.2021 К. : Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»
91. Шерман Р., Фредман Н. Структурированные техники семейной и супружеской терапии. М.: Психотерапия, 2017. 234 с.
92. Черепанова Е. М. Психологический стресс: помощи себе и ребенку. М.: Академия, 2016. 198 с.
93. Эйдемиллер Э.Г. Юстицкас В.В. Психология и психотерапия семьи. СПб.: Питер, 1999. 656 с.
94. Эриксон М. Росси Е.Л., Росси Ш. Гипнотические реальности. Наведение клинического гипноза и формы косвенного внушения. М. : Класс, 2010. 352 с. (Серия « Библиотека психологии и психотерапии»).
95. Эриксон Э. Идентичность. Юность и кризис. М.: Флинта, МПСИ, Прогресс, 2006. 352 с. (Серия «Библиотека зарубежной психологии»).

96. Brian W. Flynn, Ed. D. Psychological Aspect of Terrorism. *Speech given at the first Harvard Symposium on the Medical Consequences of Terrorism*. Boston, Massachusetts, April, 24-25, 2006.
97. Robert I. Simon, M.D., Robert A. Blum, M.D. After the Terrorist Incident: Psychotherapeutic Treatment of Former Hostages. *American Journal of Psychotherapy*, Vol. XLI, No. 2, April, 2016.
98. Save the Children. The children's resilience programme psychosocial support in and out of schools. *The Social Context of Coping*. Plenum Press. N.Y., 2016, 285 с. <http://pscentre.org/topics/childrens-resilience-programme>
99. Yanay U. Victims of Terrorism: Is it a "Non-Issue?" *Journal of Sociology & Social Welfare* Vol. 4, 2017.

Интернет-ресурсы

1. Белорусский центр кризисной психологии <http://bccp.bspu.unibel.by>
2. Психологическая помощь <http://www.psihologonline.ru>
3. Интернет ресурс «Психология от А до Я» - www.azps.ru
4. Интернет ресурс «Флогистон» - www.flogiston/ww
5. Экстремальная и кризисная психология <http://extrpsy.org.ua/>
6. Электронная библиотека «Куб» - www.koob.ru
7. Херсонський віртуальний університет – www.dls.ksu.kh.ua
8. American Trauma Society <http://www.amtrauma.org/>
9. [Trauma Center at Justice Resource Institute](http://www.traumacenter.org/) <http://www.traumacenter.org/>
10. [The International Trauma Healing Institute](http://www.traumainstitute.org/) <http://www.traumainstitute.org/>
11. [The Israel Center for the Treatment of Psychotrauma](http://traumaweb.org/) <http://traumaweb.org/>
12. TENTS Project Partners. The TENTS Guidelines for Psychosocial Care following Disasters and Major Incidents. Downloadable from <http://www.tentsproject.eu>
13. War Trauma Foundation and World Vision International (2010). Psychological First Aid Anthology of Resources. Downloadable from: www.interventionjournal.com
14. World Health Organization (2010). mhGAP Intervention Guide for Mental Health, Neurological and Substance Use Disorders in Non-specialized Health Settings. Geneva: WHO Mental Health Gap Action Programme. http://www.who.int/mental_health/mhgap
15. <http://www.psyua.com.ua/>
16. <http://psychotropinka.tut.su/ptsd.html>
17. <http://traumatherapy.com.ua/content/psihotravma-u-podrostkov-i-detey>
18. <http://www.padap.info/>
19. <http://www.psy-center.kiev.ua/library.html>
20. <http://wayofheart.ru/obrashhenie-samoubijcam.html>